Mladen Plovanić

IZBORI U VINODOLU - PROLJEĆE 1990 g.

U skladu s odlukom o raspisivanju izbora za saborske zastupnike kao i odbornike općinskih vijeća, u Hrvatskoj su 22. i 23. travnja provedeni izbori u I. krugu, a 6. i 7. svibnja 1990 g. u drugom.(1) S obzirom na broj birača, crikveničko općinsko područje je u izboru saborskih zastupnika bilo:

-u izboru zastupnika za Vijeće općina Sabora - samostalna izborna jedinica;

-u izboru zastupnika za Društveno-političko vijeće i Vijeće udruženog rada Sabora ovo je općinsko područje bila jedna izborna jedinica zajedno s još nekim susjednim općinama.

S obzirom na raspoložive podatke u ovom ćemo prikazu navest samo brojčane pokazatelje rezultata svih izbora I. i II. kruga, ali isključivo na crikveničkom općinskom području, kako bi se, preko tih pokazatelja, moglo utvrditi i ocjenjivati opredjeljenje birača za pojedine stranke, koalicije stranaka ili pak nezavisne kandidate. Ukoliko te pokazatelje uvažimo barem kao relativan odraz političkog opredjeljenja birača, imat će i određeno povijesno značenje, jer su u pitanju prvi poslijeratni (poslije 1945.g.) izbori na kojima su kandidirale svoje kandidate razne stranke. (Do tada je samo jedna stranka tj. KPH odnosno SKH ili SSRN, mogla istaći svoje kandidate). Upravo zbog tog povijesnog značenja bit će korisno analizirati izborne rezultete s različitih aspekata, ukoliko se želi pouzdanije i svestranije ocjenjivati političko opredjeljenje žiteljstva u demokratskom, višestranačkom životu. U sadašnjem trenutku nismo raspolagali s relevantnim podacima potrebnim za takvu analizu.

Prema najnovijoj administrativnoj podijeli, crikveničko općinsko područje sačinjava 12 mjesnih zajednica i to: Bribir, Crikvenica, Dramalj, Drivenik, Grižane-Belgrad, Jadranovo, Krmpote-Klenovica, Ledenice, Novi Vinodolski, Povile, Selce i Tribalj. Sumarni brojčani pokazatelji izbornih rezultata, naznačeni u priloženoj tabeli, zbir su brojčanih pokazatelja svih 12 MZ zajedno. Određene specifičnosti svake MZ, ispoljene prilikom izbora, vidljive su u posebnim tabelama, koje ovdje ne objavljujemo.

Osvrt na rezultate izbora za sva vijeća.

I. Izbori za vijeća općine Crikvenica.

1. Društveno-političko vijeće.

Izbori za DPV općine nisu održani u MZ Krmpote-Klenovica, Ledenice i Povile, pa je područje ostalih 9 MZ, s obzirom na ukupan broj birača, bilo podijeljeno na 15 izbornih jedinica i 28 birališta. Nisu poznati razlozi zbog kojih izbori za to vijeće nisu održani u navedene 3 MZ, a nesudjelovanje birača ovih MZ u izborima uvjetovalo je i manji broj birača na području cijele općine. Svoje su kandidate istakle pojedine stranke u I. krugu ovako: SKH-SDP u: Bribiru, Crikvenici, Dramlju, Grižane-Belgradu, Novom Vinodolskom i Selcima; HDZ u: Bribiru, Crikvenici, Dramlju i Jadranovu: SS-SSH u: Selcima; SKH-SDP zajedno sa SS-SSH u: Driveniku, Triblju, Jadranovu; Nezavisni u: Crikvenici, Driveniku, Triblju, Jadranovu i Novim Vinodolskim.

Ukupno je kandidirano 42 odbornika, a birano je 14, od čega u I. krugu 3, a u II. krugu 11. SKH-SDP je kandidirala 21. odbornika, od kojih je 11 izabrano; HDZ je kan-

Tabela br. 1.

Redni broj	Vijeće	Krug	Birači	Glasače				Broj glasova za kandidate stranaka											
				Ukupno	%	Nevažeći listići		SKH-SDP		HDZ		SS-SSH		KNS		SKH-SDP SS -SSH		NEZAVISNI	
						Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1o	11	12	13	14	15	16	17	18	19	2o
1	DPV Opć.	I	13613	11843	86,5	1o53	8,9	5972	5o,4	2157	18,2	211	1,7	235	1,9	667	5,6	1547	13,o
		II	11o81	8886	8o,1	754	8,4	4533	51,o	2o96	23,5	151	1,6	223	2,5	274	3,o	855	9,6
2	VMZ Opć.	I	14724	12851	87,2	1123	8,7	7246	56,3	2o7o	16,1	476	3,7			641	4,5	1299	1o,1
		II	1177o	9253	78,6	785	8,4	4953	53,4	218o	23,5	355	3,8			589	6,3	423	4,5
3	VUR Opć.	I	666o	4492	67,4	363	8,o	2oo5	44,6	87	2,o							2o37	45,3
		II	3592	1833	51,o	177	9,6	927	5o,5	68	3,7							663	36,1
4	DPV Sab.	I	1476o	12899	87,3	596	4,6	6o29	46,7	2647	2o,5	957	7,4	266o	2o,6				
		II	147o6	12o2o	81,7	376	3,1	6298	52,3	2714	22,5			2632	21,9				
5	VO Sab.	I	1476o	12893	87,3	55o	4,2	5192	5o,2	2751	21,3	893	6,9	1652	12,8			1855	14,4
		II	147o9	12o18	81,7	469	3,9	7149	59,5	44oo	36,6								
6	VUR Sab.	I	5475	4363	79,6	174	3,9	1888	43,2	7o4	16,1			8o9	18,5			788	18,o
		II	5625	4oo7	71,2	122	3,o	245o	61,1	836	2o,8			599	14,9				

didirala 8 odbornika, od kojih su 2 izabrana; SKH-SDP zajedno sa SS-SSH je kandidirala 1. odbornika koji je i izabran. Kandidati ostalih, nisu izabrani.

2. Vijeće mjesnih zajednica

Izbori za ovo vijeće održani su u svim MZ. Ukupno je kandidirano 69, a birano 25 odbornika, od kojih je 6 izabrano u I., a 19 u II. krugu. SKH-SDP je kandidirala 37 odbornika, a izabrano je 20; HDZ je kandidirala 11, a izabrana su 2 odbornika; SS-SSH je kandidirala 5, a izabran je 1 odbornik; SKH-SDP i SS-SSH su zajedno kandidirali 4 kandidata, a izabrana su 2; Nezavisnih kandidata je bilo 12, a izabran je 1.

3. Vijeće udruženog rada

Na ukupno 36 birališta istaknuto je 70 kandidata, a izabrano je 34, od kojih 17 u I. i 17 u II. krugu. SKH-SDP je kandidirala 26, a izabrano je 16; Nezavisnih je kandidirano 38, a izabrano je 17; HDZ je kandidirala 5, a izabran je 1 odbornik.

Neke napomene.

Budući da sve stranke, koalicije ili „nezavisni„ nisu istakli svoje kandidate u svim MZ odnosno na svim biralištima, nije moguće uopćeno i jednakomjerno ocjenjivati rezultate izbora. Od mogućih napomena ističemo da je odaziv birača bio u oba kruga razmjerno različit. Tako je najveći odaziv birača u I. krugu bio u Driveniku i to za izbore VMZ gdje je glasalo 96 % birača, a najmanji u Povilama, također za izbore VMZ, gdje je glasalo 84 % birača. U II. krugu je najveći odaziv birača bio u Grižane-Belgradu za izbore VMZ, gdje je glasalo 93% birača, a najmanji u Crikvenici za izbore DPV, gdje je glasalo 77 % birača. Zanimljiv je i podatak da je, na primjer, u izborima za VMZ u Ledenicama istaknut samo kandidat SKH-SDP i da je ovdje u I. krugu pristupilo izborima 93 % birača, a, na primjer, u Crikvenici, gdje su za odbornike DPV svoje kandidate isatakle 3 stranke, glasalo je u I. krugu 85 %, a u II. krugu 77 % birača. To upućuje na mogući zaključak da veći broj kandidata na listama više stranaka nije bitnije utjecao na odaziv birača.

Kandidati SKH-SDP dobili su u izborima za VMZ i DPV razmjerno najviše glasova u I. krugu u Ledenicama tj. 97 %, a najmanje u Crikvenici tj. 38 %. Kandidati HDZ dobili su u I. krugu razmjerno najviše glasova u Jadranovu tj. 37 %, a najmanje u Bribiru tj. oko 10 %; za ista vijeća su nezavisni kandidati dobili u I. krugu razmjerno najviše glasova u Driveniku tj. 88 %, a najmanje u Novom Vinodolskom tj. 7 % glasova.

II. Izbori za saborske zastupnike

Istodobno je održan I. (22. i 23. travnja) i II. (6. i 7. svibnja) krug izbora za sva 3 saborska vijeća. Navodimo osnovne podatke o svakom posebno.

1. Za izbore općinskog zastupnika u Vijeću općina Sabora Hrvatske, kandidirani su u I. krugu: Zvonko Balić iz Novog Vinodolskog na listi KNS-HDS; Žarko Gašparović iz Triblja kao nezavisni kandidat; Zdenko Ivančić Iz Crikvenice na listi HDZ; Petar Lončarić iz Selaca na listi SS-SSH; dr Branko Prešić iz Klenovice na listi SKH-SDP; Eduard Ripl iz Crikvenice kao nezavisni kandidat.

Navedeni kandidati su u I. krugu dobili glasova: dr B. Prašić (SKH-SDP) 5196 ili 40,2%; Z. Ivančić (HDZ) 2751 ili 21,3 %; Z. Balić (KNS-HDZ) 1652 ili 12,8 %; E. Ripl (nezavisni) 1127 ili 8,7 %; P. Lončarić (SS-SSH) 893 ili 6,9 %.

U I. krugu, dakle, ni jedan kandidat nije dobio više od 50 % glasova, pa su pravo za sudjelovanje u II. krugu stekli samo kandidati SKH-SDP (B. Prašić) i HDZ (Z. Ivančić).

Za naše razmatranje je korisno pretpostaviti: za koga su se opredjelili u II. krugu oni glasači čiji kandidati nisu „prošli„ u II. krug. Iz brojčanih pokazatelja zaključujemo ili pretpostavljamo:

u II. krugu je kandidat SKH-SDP dobio 7149 ili 59,5 %, a kandidat HDZ 4400 ili 36,6 % glasova. Razmjerno s brojem glasača, kandidat SKH-SDP je u II. krugu, dakle, dobio 19,3, a kandidat HDZ 15,3% glasova više nego u I. krugu.

Kandidati koji nisu „prošli„ I. krug, dobili su u tom krugu zajedno 3596 glasa. Ni na koji način ne možemo utvrditi - koliko je od tog broja apstiniralo glasača u II. krugu, pa - primjenom komparativne metode - pretpostavljamo da je za kandidate SKH-SDP glasalo 54,2 %, a za kandidata HDZ 45,8 %.

Opredjeljenje ovih birača (koji su u II. krugu ostali bez „svog„ kandidata), je, po našoj procjeni, bilo u raznim MZ vrlo različito. Od ukupnog broja tih glasača je kandidat SKH- SDP dobio najviše glasova u Driveniku tj. 71%, a najmanje u Ledenicama, tj. ni jednog. I obratno, kandidat HDZ je od tih glasova dobio najviše u Ledenicama tj. 26 ili 100 %, a najmanje u Driveniku tj. 24 ili 29 %.

2. Kako smo već napomenuli, crikvenička je općina u izboru zastupnika za DPV sabora činila jednu izbornu jedinicu s općinama: Krk, Pag, Rab i Senj, pa su zajednički kandidati mogli biti s bilo koje od navedenih ili pak neke druge općine. Mi smo se ograničili samo na izborne rezultate s područja crikveničke općine, a ne cijele izborne jedinice.(2)

Na izborima su kandidirani u I. krugu: Blaž Domijan iz Dramlja na listi SKH-SDP; Stipe Lauš iz Njivica (o. Krk) na listi HDZ; Čedomir Lončarić iz Selaca na listi SS-SSH; Ratko Stipeč iz Bribira na listi HDZ; Nikola Šnjarić iz Crikvenice na listi KNS-HSS; Boris Tepšić iz Rijeke na listi SKH-SDP.

U I. krugu su dobili glasova: B. Domijan (SKH-SDP) 3853 ili 33,5 %; S. Lauš (HDZ) 1038 ili 8,1 %, Č. Lončarić (SS-SSH) 969 ili 7,5 %; R. Stipeč (HDZ) 1609 ili 12,5 %; N. Šnjarić (KNS-HSS) 2670 ili 20,6 %; B. Tepšić (SKH-SDP) 2176 ili 16,8 %. Za naše je razmatranje bitno - opredjeljenje glasača za pojedine stranke. Iz toga proizlazi da su 2 kandidata SKH-SDP dobila ukupno 6029, ili 46,7 % glasova; 2 kandidata HDZ ukupno 2647 ili 20,5% glasova.

U I. krugu, dakle, ni jedan kandidat nije dobio više od 50 % glasova, pa su u II. krugu istaknuli kandidaturu: B. Tepšić na listi SKH-SDP; S. Lauš na listi HDZ; N. Šnjarić na listi KNS-HSS-

Rezultati izbora u II. krugu su vidljivi iz tabele. Međutim, za saborskog zastupnika je izabran S. Lauš, kandidat HDZ, jer je na području cijele izborne jedinice (svih 5 općina) dobio većinu glasova.

I u ovom primjeru je korisno pretpostaviti - za koga su se opredjeljivali glasači čiji kandidati nisu „prošli„ I. krug. Pri tom predpostavljamo da su se glasači za B. Domijana (SKH- SDP) i R. Stipeča (HDZ) opredjelili u II. krugu za preostale kandidate „svoje„ stranke, dakle, za B. Tepšića (SKH-SDP) i S. Lauša (HDZ). Prema tome u II. krugu nije imala svoje kandidate samo SS-SSH, i njezini glasači (u I. krugu ih je bilo 969) su ili apstinirali ili se opredjeljivali za preostale kandidate.

Kandidat SKH-SDP je u II. krugu dobio 269 glasova više nego oba kandidata ove stranke u I. krugu; kandidat HDZ je dobio u II. krugu 67 glasova više nego oba kandidata u I. krugu; kandidat KNS-HSS je dobio u II. krugu 28 glasova manje nego u I.

U II. krugu je glasalo 6 % glasača manje nego u I. (ukupno 879), pa pretpostavljamo da su najviše apstinirali oni glasači čiji kandidat nije „prošao„ u II. krug. (3) Ipak, sva trojica kandidata su u II. krugu dobila razmjerno (ovisno o ukupnom broju glasača) više glasova, i to: kandidat SKH-SDP oko 6,5 %, HDZ oko 2,0 % i KNS-HSS oko 1,3 %.

Pogledajmo neke primjere opredjeljivanja glasača u pojedinim MZ.

Kandidati SKH-SDP dobili su u I. krugu razmjerno najviše glasova u Ledenicama tj. ukupno 76 %, a najmanje u Selcima tj. 27,7 %; kandidati HDZ dobili su u I. krugu razmjerno najviše glasova u Driveniku tj. 32 %, a najmanje u Ledenicama tj. 10,8 %; kandidat KNS-HSS dobio je u I. krugu razmjerno najviše glasova u Crikvenici, tj. 28,4 %, a najmanje u Ledenicama tj. 6,7 %; kandidat SS-SSH dobio je razmjerno najviše glasova u I. krugu u Selcima tj. 37,3 %, a u svim ostalim MZ ispod 10 %, najmanje u Ledenicama tj. 2,6 %.

U II. krugu je stanje bilo također različito. Kandidat SKH- SDP je razmjerno najviše glasova dobio u Ledenicama, tj. 72,6 %, a najmanje u Crikvenici tj. 43,5 %; kandidat HDZ je razmjerno najviše glasova dobio u Triblju tj. 26,6 %, a najmanje u Ledenicama tj. 13,4 %; kandidat KNS-HSS je razmjerno najveće povećanje broja glasova imao u Selcima tj. 9,7 %, a najmanje u Grižanima, tj. umanjenje za 2,3 %.(4)

Na izbor zastupnika VUR-a se ne osvrćemo jer brojčani pokazatelji ne omogućuju temeljitije analiziranje.

Imajući u vidu sve brojčane pokazatelje za I. i II. krug svih 6 izbornih rezultata, ističemo tek neke konstatacije:

- najviše glasača je u I. krugu bilo u izborima za DPV i VO Sabora, tj. 87,3 %, a najmanje za VUR općina tj. 67,4 %;
- najviše glasača u II. krugu je bilo u izborima za ista vijeća (DPV i VO Sabora) tj. 81,7 %, a najmanje za VUR općine tj. 51,0 %;
- kandidati SKH-SDP su najviše glasova dobili u II. krugu izbora za zastupnike u VUR Sabora, tj. 61,1 %, a najmanje za VO Sabora tj. 40,2 %;
- kandidati HDZ (imamo u vidu samo izbore za saborska vijeća, gdje su kandidirali na svim biralištima) su najviše glasova dobili u II. krugu izbora za VO Sabora tj. 36,6 %, a najmanje za DPV Sabora tj. 20,5 %;
- kandidati KNS (i za njih važi prethodna napomena) su najviše glasova dobili u II. krugu izbora za DPV Sabora tj. 21,9 %, a najmanje u I. krugu izbora za VO Sabora tj. 12,8 %;
- ako izborne rezultate posmatramo u odnosu na sveukupno odraslo žiteljstvo, dakle na broj upisanih birača, zaključujemo da je program „lijevih„ stranaka prihvatilo više od 55 % vinodolskih punoljetnih žitelja.

Kratice:

DPV =	Društveno-političko vijeće
HDS =	Hrvatska demokratska stranka
HDZ =	Hrvatska demokratska zajednica
HSS =	Hrvatska seljačka stranka
KNS =	Koalicija narodnog sporazuma
MZ =	Mjesna zajednica
OPĆ =	Općina
SAB =	Sabor

SKH-SDP = Savez komunista Hrvatske - Stranka demokratskih promjena
SS-SSH = Socijalistički savez - Socijalistička stranka Hrvatske
VO = Vijeće općina
VUR = Vijeće udruženog rada

Bilješke

1. Prema zakonskim odredbama, svi kandidati koji su u prvom izbornom krugu dobili više od 50 % glasova, automatski su izabrani za članove izbornih tijela u koja su birani. Svi ostali, koji su dobili manje od 50 % glasova, stekli su pravo na kandidiranje u II. izbornom krugu ako su dobili zakonom predviđen minimalni broj glasova. U II. krugu su izabrani oni kandidati koji su dobili najviše glasova u odgovarajućoj izbornoj jedinici.

2. U DP vijeće se birao zastupnik na svakih 50.000 birača. Crikvenička općina ima tek oko 14.700 birača, zbog čega je, zajedno s navedene 4 općine, činila jednu izbornu jedinicu, u kojoj je bilo oko 45.800 birača.

3. S obzirom na tajnost izbora, ni na koji način nije moguće utvrditi za kog kandidata su se opredjelili u I. krugu oni glasači koji su apstinirali u II. Pretpostavljamo da je najviše apstiniralo onih čiji kandidati nisu „prošli„ I. krug.

4. Brojčane pokazatelje rezultata izbora, rezvrstane po biračkim mjestima, dobili smo u izbornoj komisiji crikvenićke općine odnosno crikvenićke izborne jedinice. Sumarne brojčane pokazatelje za saborske zastupnike dobili smo od Republičke izborne komisije u Zagrebu. Nadležnima se za susretljivost zahvaljujemo i na ovaj način.